

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

Міністерство освіти і науки України

Національний Еразмус Офіс в Україні

Українська асоціація дослідників європейських цінностей в освіті (AREVE)

Українська асоціація викладачів та дослідників європейської інтеграції (APREI)

Факультет педагогічних наук DISFOR - Університет Генуї (Італія)

Університет Жиліна (Словакія)

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Сумський національний аграрний університет

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Б. Хмельницького

Київський національний університет культури і мистецтв

Запорізький Національний університет

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

«ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ РІЗНОМАНІТТЯ ТА ІНКЛЮЗІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ»

для студентів, здобувачів, молодих вчених, аспірантів, докторантів,
дослідників, викладачів, представників громадянського суспільства

м. Київ, 17 – 18 грудня 2020 року

Київ - НПУ ім. М.П. Драгоманова – 2020

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

Конференція проводиться в рамках імплементації проєкту на пряму Жана Монне «Європейські цінності різноманіття та інклюзії для сталого розвитку» Erasmus+ Jean Monnet Project «European values of diversity and inclusion for sustainable development» (EVDISD) 620545-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-PROJECT та у співпраці із проєктами - Кафедра Жана Монне «Соціальні та культурні аспекти Європейських Студій» (SCAES) 620635-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CHAIR. Також в воркшопі відбувається кооперація з проєктами Еразмус + на пряму Проєкту «Європейські цінності у художніх текстах» 599918-EPP-1-2018-1-UA-EPPJMO-MODULE EUVOLIA та Erasmus+ Jean Monnet Chair «EU Climate Leadership» 620031-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CHAIR.

Проєкти фінансуються за підтримки Європейської Комісії. Публікації відображають точку зору лише авторів і Комісія не може відповідати за будь-яке використання інформації, яка тут міститься.

ОБРАНІ ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ КОНФЕРЕНЦІЇ

ІНКЛЮЗІЯ В ОСВІТІ: ДОСВІД РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА (ЗА МАТЕРІАЛАМИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА) INCLUSION IN EDUCATION: EXPERIENCE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA (MATERIALS OF INTERNATIONAL COOPERATION)

*Афузова Ганна Валеріївна,
доцент кафедри спеціальної психології та медицини
факультету спеціальної та інклюзивної освіти,*

Jean Monnet Chair SCAES - 620635-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CHAIR

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

gvafuzova@gmail.com

У рамках міжнародного проєкту «Social inclusion through segregation?» (STINT ІВ2018-8090), учасниками якого були науковці Швеції, Республіки Молдова та України, було здійснено співставлення позиції уряду Республіки Молдова з результатами, отриманими дослідницькою групою у ході власного наукового пошуку і співпраці з реальними учасниками освітньої інклюзії: фахівцями, батьками, дітьми.

Незважаючи на те, що 30 років потому у Республіці Молдова була ратифікована Конвенція ООН про права дитини, особливістю цієї країни є те, що процес просування інклюзивних концепцій та практики розпочала не держава, а громадянське суспільство відразу після проголошення незалежності в 1991 році. Лише в останні роки держава змінила свою освітню політику настільки, що мета інклюзивної освіти наразі є одним з її основних пріоритетів. Так, у звіті Вірджинії Руснак, доктора філософії, Директора CRAP – Республіканського центру психопедагогічної допомоги (Молдова), зазначено, що у 2010 році Молдова ратифікувала Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю, і з того часу зростає відповідальність держави за зміну законів, політики та практики, спрямованих на захист та лобювання прав дітей, забезпечення належного соціального захисту та умов для всебічного розвитку потенціалу дітей в контексті реалізації їх права на освіту, і, в першу чергу, за умов дотримання принципу рівних прав і можливостей в системі інклюзивної освіти на всіх освітніх рівнях [1].

Одним з основоположних документів Республіки Молдова, який регламентує освітні реформи, є Програма розвитку інклюзивної освіти на 2011-2020 роки, основним завданням якої є сприяння досягненню пріоритетної місії освіти, забезпечуючи рівні можливості та доступ до якісної освіти для кожної дитини, молодшої людини, дорослого на всіх рівнях та етапах системи освіти. За 10 років

впровадження Програми було створено нормативну базу для забезпечення належних умов для організації сприятливого та доступного освітнього середовища, здатного реагувати на потреби всіх дітей. Крім того, цей документ регулює обов'язки центральних і місцевих органів влади та навчальних закладів у сприянні інклюзії. Загальні цілі Програми розвитку інклюзивної освіти зосереджені на: а) популяризації інклюзивної освіти як освітнього пріоритету з метою уникнення відторгнення та / або маргіналізації дітей, молоді та дорослих; б) розробці нормативної та дидактично-методичної бази, що сприяло б та забезпечувало впровадження інклюзивної освіти; в) формуванні освітнього середовища, доступного та здатного відповідати особливим очікуванням та вимогам бенефіціарів; г) формуванні інклюзивної культури та суспільства.

За визначенням В. Руснак як представниці уряду, Програма узгодила стратегічні рамки політики Республіки Молдова із загальною тенденцією на міжнародному та європейському рівнях переходити від паралельних систем освіти (масової освіти та спеціальної освіти) до єдиної системи інклюзивної освіти, надаючи кожному доступ до освіти з урахуванням наявних конкретних потреб. Ефективність Програми, на думку уряду, доводиться прогресом, досягнутим у більшості областей Молдови, але у майбутньому очікується рівномірний прогрес реформи на районному рівні. Отже, наразі інклюзивній освіті в Республіці Молдова присвоюється ранг освітнього пріоритету, що передбачає забезпечення умов інклюзії дітей, деінституціоналізацію в інтернатній освіті, а також навчання та включення дітей із особливими освітніми вимогами в загальноосвітніх закладах [1].

За висновками представників уряду Республіки Молдова, загалом, впровадження інклюзивної освіти було ефективним з точки зору витрат, яких воно вартувало бюджету держави за останнє десятиріччя. Республіка Молдова визначила наступні пріоритети на наступне десятиріччя:

1. Посилити співпрацю між сферами освіти, соціального захисту та охорони здоров'я для забезпечення доступу до інклюзивної освіти та сприяння ранній інтервенції.
2. Розробка та впровадження іншої методології фінансування інклюзивної освіти.
3. Адаптація наявних навчальних матеріалів для всіх категорій учнів інклюзивних закладів освіти, і, за потреби, розробка нових засобів навчання для певних категорій учнів із спеціальними освітніми потребами.
4. Посилення позиції викладача підтримки (асистента вчителя) в закладах інклюзивної освіти в Республіці Молдова.
5. Проведення аналізу потреб у навчанні для кожної категорії персоналу, залученого до управління та надання послуг з інклюзивної освіти в Республіці Молдова.
6. Розробка заходів / програм фінансування для стимулювання розвитку підприємств, в яких працюють діти із спеціальними освітніми потребами, випускники певної форми навчання.
7. Оптимізація кількості спеціалістів, зайнятих у рамках служб психопедагогічної допомоги, у кожному районі відповідно до кількості дітей із спеціальними освітніми потребами та їх потреб [1].

Разом з тим, за результатами дослідження у рамках міжнародного проєкту «Чи можлива інклюзія через сегрегацію?» було визначено, що, серед перешкод для інклюзії, які найчастіше спостерігалися учасниками проєкту та згадувалися молдавськими фахівцями у галузі освіти і соціальних послуг, – невідповідність міського та шкільного середовища для задоволення потреб осіб з порушеннями психофізичного розвитку (напр., відсутність пандусів, спеціальних сходів та інших під'їзних шляхів до шкіл та культурно-громадських установ для необмеженого пересування людей на візках; стандартні шкільні меблі; відсутність громадського

транспорту з урахуванням конкретних маршрутів людей з певними порушеннями; відсутність універсальних навчальних програм, навчальних матеріалів та викладачів, здатних відповісти на виклики інклюзивної освіти; суворі місцеві бюджети, які не здатні підтримати високі витрати, продиктовані створенням адекватних умов для успішного здійснення соціальної інклюзії і, нарешті, але не менш важливо, прояви дискримінації та ворожості щодо людей з обмеженими можливостями; відсутність налагодженої системи психолого-педагогічної підтримки суб'єктів освітньої інклюзії тощо) [2].

Дослідження показують, що в молдавському суспільстві деякі родини досі вважають дитину із спеціальними освітніми потребами проблемною, в тому числі соціально та економічно обтяжливою (Racu, Grigoriu & all, 2011; Racu, 2016a, 2016b). Це особливо очевидно в сім'ях, які через такі обставини як бідність, неповна сім'я, безробіття одного або обох батьків, низький рівень культури та освіти, розташування далеко від психосоціального, психолого-педагогічного центру тощо, не можуть розраховувати на кваліфіковану допомогу щодо супроводу дитини з особливими потребами. Як правило, діти в цих сім'ях або не отримують належної освіти та догляду, або їх повертають до інтернатів, без реальних перспектив на майбутнє інтегруватися в суспільство [2].

На шкільному рівні проблеми можуть виникнути внаслідок того, що вчителі не готові працювати зі змішаними групами дітей, та упереджене уявлення про учнів із спеціальними освітніми потребами як у батьків, так і у вчителів. Багато вчителів, учнів та батьків мають суперечливе ставлення щодо включення учнів з обмеженими можливостями здоров'я в інклюзивне шкільне середовище. Це ставлення може бути негативним (наприклад, учень, обмежені психофізичні можливості якого є перешкодою для інших учнів, що шкодить решті класу, спричиняючи нездорову атмосферу тощо) та позитивним (наприклад, політика закладу, згідно з якою учень із обмеженими можливостями здоров'я потребує допомоги, однолітки залучаються до

підтримки і супроводу такого учня, вимоги до цих дітей повинні бути такими ж, як і до інших, тощо).

Існування ідей, які часто діаметрально протилежні інклюзії, пояснюється тим, що до теперішнього часу Республіка Молдова не одногосно прийняла концепцію інвалідності, а також практичні аспекти освітньої та подальшої соціально-професійної інклюзії. Крім того, досвід інших держав, хоч і є доступним для вивчення і впровадження, не завжди відповідає соціально-економічним можливостям та урядовій політиці Республіки Молдова [2].

Мета інклюзивної освіти може бути досягнута лише за умови створення передумов для успіху, таких як навчання вчителів та керівників для роботи в інклюзивних класах, адаптація шкільних підрозділів до потреб дітей з фізичними, психічними та сенсорними порушеннями, розробка навчальної програми та інших методичних матеріалів з урахуванням індивідуального підходу, адаптація фізичного середовища до особливостей учнів із спеціальними освітніми потребами, постійне навчання у формі семінарів, консультацій та курсів для фахівців (викладачів, психологів, медиків, соціальної допомоги) та батьків, а також сприяння обміну досвідом в галузі інклюзивної освіти в країні та за кордоном.

Державна політика Республіки Молдова щодо нормативно-правових аспектів регулювання інклюзивної освіти на інституційному рівні є відносно неясною та поверхневою. Конкретні області для критичного роздуму включають готовність викладачів до загальної педагогічної практики в умовах інклюзивної освіти, розвиток моделей та стандартів щодо впровадження інклюзивної освіти у повсякденному інституційному житті, розвиток внутрішнього та зовнішнього партнерства для реалізації принципів інклюзивності освіти, створення платформи для вираження ініціатив та поширення ефективної практики інклюзивної освіти й розвитку інклюзивного фізичного та культурного середовища [2].

Список літератури

1. Rusnac Virginia. Implementarea educației incluzive în Republica Moldova: provocări, realizări și viziuni. *Asistența complexă a copiilor cu cerințe educaționale speciale în mediul educațional incluziv* (2020 ; Chișinău) \ comitetul științific: Racu Aurelia [et al.] – [Chișinău] : S. n., 2020 (Tipogr. UPS «Ion Creangă»). – 575 p. : fig., tab. – P. 8-18.
2. «Social inclusion through segregation?» (A tri-country cooperation Moldova, Ukraine and Sweden): Research Report (STINT IB2018-8090) \ Editors: Liya Kalinnikova Magnusson, Jeremias Rosenqvist. №7. URL: https://support.hig.se/helpdesk/WebObjects/Helpdesk.woa/wa/CommonActions/download?dl=_v-GyIHWzyLrwJ8wMKZmgHVAAnshYUljA&id=1

Праця актора над собою

Барнич Михайло Михайлович,

кандидат мистецтвознавства,

доцент, професор кафедри тележурналістики та майстерності актора,

Київський національний університет культури та мистецтв

Горбачук Наталія Анатоліївна,

магістрант кафедри тележурналістики та майстерності актора,

Київського національного університету культури та мистецтв

Сливка Ігор Віталійович,

магістрант кафедри кіно,- телемистецтва,

Київського національного університету культури та мистецтв